01/07/2020

Το μάθημα των Θρησκευτικών: Η Ορθόδοξη Θεολογία στα Ελληνικά σχολεία της Κύπρου

/ Γνώμες

Του Καθηγητή Χρήστου Κ. Οικονόμου

τ. Προέδρου και Κοσμήτορα της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης και Προέδρου του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, ως το πλέον αρμόδιο θεολογικό όργανο της τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Κύπρο, έχει να δηλώσει τα παρακάτω για το ζήτημα που προέκυψε πρόσφατα από άρθρο μαθήτριας του Λυκείου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ Δασούπολης, στην εφημερίδα του Σχολείου της “Δασουπολίτης”, με θέμα: “Θρησκευτικά στο σχολείο: Επιλογή ή υποχρέωση;”

1 Θεωρούμε πολύ εύλογα τα ερωτήματα της συμπαθέστατης μαθήτριας της Δασούπολης και χαιρόμαστε για τον γόνιμο προβληματισμό της, στον οποίο οφείλουμε να δώσουμε απαντήσεις, και σε καμιά περίπτωση επικρίσεις ή επίθεση

με απαράδεκτους και απαξιωτικούς χαρακτηρισμούς προς το πρόσωπό της και της ομάδας των εκπαιδευτικών υπευθύνων της έκδοσης.

2 Το μάθημα των Θρησκευτικών, δηλ. της Ορθόδοξης Θεολογίας, στη Μέση Εκπαίδευση είναι υποχρεωτικό σε όλους τους Ορθόδοξους μαθητές, ενώ προαιρετικά μπορούν να εξαιρούνται μη Ορθόδοξοι μαθητές. Και αυτό επειδή διαθέτει συγκεκριμένο γνωσιολογικό περιεχόμενο, το χαρακτηρίζει το οικουμενικό πνεύμα στα μηνύματά του, έχει σαφές και διακριτό επιστημονικό αντικείμενο, δεν στηρίζει οποιεσδήποτε θεοκρατικές αντιλήψεις, εκφράζει απόλυτα δημοκρατικές θέσεις, καλλιεργεί το πνεύμα της αγάπης, του ήθους, της φιλανθρωπίας και της αλληλεγγύης, όπως και σε όλες σχεδόν τις Ευρωπαϊκές χώρες, όπου διδάσκεται το μάθημα των Θρησκευτικών.

3 Δεν πρόκειται για μάθημα Κατηχητικού Σχολείου της Εκκλησίας ούτε προπαγανδιστικού ή προσηλυτιστικού περιεχομένου. Το σχολείο οφείλει να καλλιεργεί τη γνώση αλλά και το ήθος, τη σκέψη αλλά και την πνευματικότητα, την κοινωνικότητα αλλά και την αδελφοσύνη των ανθρώπων, τη μοναδικότητα του ανθρώπινου προσώπου αλλά και τη συλλογικότητα για την επιβίωση της ανθρωπότητας και την αλληλεγγύη των λαών. Η κοινωνία και η ανθρωπότητα αναζητά πρότυπα ζωής. Και το μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας προβάλλει ως πρότυπο ζωής το πρόσωπο του Χριστού και των Αγίων της Εκκλησίας, διότι αυτοί υπάρχουν ως μοναδικά υποδείγματα ζωής, αγιότητας και τελειότητας και όλα αυτά έχουν ιστορική προέκταση μέσα στη ζωή της Εκκλησίας. Το πρόσωπο του Ιησού Χριστού αποτελεί το κέντρο της ιστορίας της

ανθρωπότητας και διαιρεί την παγκόσμια ιστορία σε προ Χριστού (π.Χ.) και μετά Χριστόν (μ.Χ.) εποχή. Ο Χριστός και η Εκκλησία του ανέτρεψαν τον ρουν της ιστορίας και του πολιτισμού, μεταφέροντας την ανθρωπότητα από το σκοτάδι στο φως.

4 Το μάθημα των Θρησκευτικών έχει και σαφές γνωσιολογικό περιεχόμενο, όπως είναι το Παγκόσμιο φαινόμενο της Θρησκείας, τα θέματα Βιοηθικής και Οικολογίας, η μελέτη της Αγίας Γραφής, ως παγκόσμιος χάρτης για την εντρύφηση της προσφοράς του Χριστιανισμού στον Παγκόσμιο Πολιτισμό, τη θέση της Ιστορίας μέσα από την πορεία της ανθρωπότητας και τη συμβολή της Εκκλησίας στον εκχριστιανισμό των λαών. Και όπου η παρουσία του Χριστιανισμού εκπολίτισε τους λαούς, τους ανέβασε από τη λατρεία των ειδώλων και του αυτοκράτορα και του προσανατολισμού του ανθρώπου στη λατρεία του αληθινού Τριαδικού Θεού, ενός Θεού, ο οποίος δεν ζητά θυσίες «τράγων και μόσχων», αλλά πνευματική λατρεία και αγάπη στον Θεό δημιουργό και τον κάθε άνθρωπο. Διδάσκει το μάθημα των Θρησκευτικών την αγάπη προς τον πλησίον, ανεξαρτήτου φυλής, φύλου, γλώσσας και θρησκείας. Ιδανικό παράδειγμα συνιστούν τα μηνύματα της παραβολής του καλού Σαμαρείτη (Λουκά 10, 25-37). Το μάθημα των Θρησκευτικών διδάσκει την αγάπη στον αμαρτωλόν άνθρωπο, τον άσωτο, την πόρνη, τον ληστή, τον τελώνη. Και μόνο η παραβολή του σπλαχνικού πατέρα ή του περιθωριακού υιού Ασώτου (Λουκά 15, 11-32) είναι αρκετή, για να στηρίξει τον σημερινό νέο που βασανίζεται και παραπαίει στην καθημερινή του ζωή, ως μέσο σωτηρίας και λύτρωσης.

5 Σαφέστατα το μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας, απαντώντας στη μαθήτρια, θα λέγαμε, ότι συνάδει απόλυτα στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, που προωθεί το Ελλαδικό και Κυπριακό Κράτος στον ευρωπαϊκό κόσμο. Ως μείζον κριτήριο του αληθινού πολιτισμού είναι η αγάπη του ανθρώπου στον Τριαδικό Θεό, τον συνάνθρωπό του και την κτίση, ως δημιούργημα του αληθινού Θεού, αλλά και ως πορεία της υπέρβασης της φθοράς και του θανάτου. Απαντώντας στο ερώτημα της μαθήτριάς μας για το τί προσφέρει το μάθημα των Θρησκευτικών και Ορθόδοξης Θεολογίας, έχουμε να εκθέσουμε τα παρακάτω:

α Ας θυμηθούμε ποια ήταν η σχέση άνδρα και γυναίκας της Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής εποχής. Ένα υποτιμημένο πράγμα, εκτιμημένο σε βαθμό αντικειμένου (res). Τί πρόσφερε ο Χριστιανισμός που διδάσκεται στα Σχολεία με το μάθημα των Θρησκευτικών – Ορθόδοξης Θεολογίας, που ρωτά και η μαθήτριά μας; Την ισοτιμία του άνδρα και της γυναίκας, την ανάδειξη της γυναίκας ως εικόνας του Θεού, που έχει τα ίδια πνευματικά χαρίσματα του “κατ’ εικόνα και καθ’ ομοίωση” του Τριαδικού Θεού: Λογικό, λόγο, ελεύθερη βούληση, αυτογνωσία, κοινωνικότητα, ήθος και αγιότητα.

β Το “Κοσμικό Σχολείο” του Ευρωπαϊκού πολιτισμού, που επικαλείται η μαθήτρια μας, διατηρεί ακόμη και καλλιεργεί τη δουλεία του ανθρώπου, ως τρόπο ζωής των πλουσίων χωρών του Βορρά και των φτωχών χωρών του Νότου. Το μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας προβάλλει τη δουλεία ως ξεπερασμένο

και απάνθρωπο στοιχείο του πολιτισμού, ενώ ο Χριστός διδάσκει, ότι ο κάθε άνθρωπος είναι εικόνα του Θεού. Και ο Απόστολος Παύλος, με τον πιο πανηγυρικό τρόπο, διακηρύσσει μια κοινωνική ανατροπή στις σχέσεις άνδρα και γυναίκας, δούλου και ελεύθερου, Ιουδαίου και Εθνικού. Οι πάντες αποκτούν νέα υπόσταση στο πρόσωπο του Χριστού και της Εκκλησίας του: “πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ ᾽Ιησοῦ … οὐκ ἔνι ᾽Ιουδαῖος οὐδὲ ῞Ελλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ ᾽Ιησοῦ” (Γαλάτας 3, 26-28).

γ Το “κοσμικό” κράτος του Ευρωπαϊκού προτύπου στο θέμα της διαχείρισης του πλούτου διδάσκει την ιδιοκτησία και τον καπιταλισμό, ως πρότυπο σύστημα ζωής του ευρωπαίου πολίτη. Το μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας διδάσκει, ότι ο άνθρωπος είναι διαχειριστής του πλούτου και όχι ιδιοκτήτης και απόλυτος κυρίαρχος, και παρουσιάζει την παραβολή του άφρονα πλούσιου (Λουκά 12, 13-21), ο όποιος απέκτησε πολλά αγαθά και στο τέλος, όταν ήρθε ο θάνατος, του είπε ο Θεός: “ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσται;” (Λουκά 12, 20). Έτσι, εξιδανικεύεται στο μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας η αγάπη προς τον πλησίον, ως φιλανθρωπία, ως κοινωνική πρόνοια, ως πνευματικός πλούτος, ο οποίος υπερβαίνει τον υλικό πλούτο.

δ Το μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας διδάσκει την αγάπη, ως παγκόσμια αξία και συνοχή της ζωής της ανθρωπότητας. Η φιλανθρωπία, η

αλληλεγγύη, η αυτοθυσία, η ανάπτυξη του πολιτισμού, ως δυναμικής παραγωγής έργων πολιτισμού, όπως προσφέρθηκαν από τα μεγάλα πρότυπα της παιδείας, τον Μέγα Βασίλειο, τον Γρηγόριο τον Θεολόγο και τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο, είναι απόλυτος συνδυασμός γνώσης και βιώματος. Ασφαλώς, ο Θεός έδωσε τις επιστήμες για να δοξάζεται το Άγιον όνομά του αλλά και για την απάλειψη της τραγικότητας του ανθρώπινου προσώπου, που υπόκειται στη φθορά και τον θάνατο για την αντιμετώπιση των Πανδημιών, όπως πρόσφατα με τον κορωνοϊό, για νέες ιατρικές και επιστημονικές ανακαλύψεις, που συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών ζωής και υγείας των ανθρώπων.

ε Ο εκκλησιασμός είναι μια εποπτική διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών και της Ορθόδοξης Θεολογίας. Εκεί μελετά ο μαθητής τον πολιτισμό του Βυζαντίου, την τέχνη και τη θεολογία της εικόνας, την τέλεση των μυστηρίων της Εκκλησίας με κορυφαίο το μυστήριο της θείας Ευχαριστίας, όπου ο άνθρωπος ενώνεται με τον Χριστό και μεταλαμβάνει «εις άφεσιν αμαρτιών και εις ζωήν αιώνιον».

6 Αφού γίνεται κατανοητό και από τη συμπαθέστατη μαθήτρια της Δασούπολης, ότι “είναι γενικώς αποδεκτό ότι ειδικά στα δημόσια σχολεία, όπου η πλειονότητα των μαθητών είναι όντως χριστιανοί ορθόδοξοι”, για αυτό το μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας είναι υποχρεωτικό για όλους τους Ορθοδόξους μαθητές και προαιρετικά εξαιρούνται οι μη Ορθόδοξοι μαθητές. Γιατί να επιλέξουμε “μία απλή λύση, τη μετατροπή του μαθήματος σε προαιρετικό” με μαθήματα αλλά ήσσονος, ενδεχομένως, αξίας από αυτό το νευραλγικό μάθημα του Σχολικού Προγράμματος, των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας, το οποίο, όπως αποδείξαμε, έχει και γνωσιολογικό, συνεπώς μετρήσιμα στοιχεία αξιολόγησης του μαθητή. Και από πλευράς περιεχομένου ένα μάθημα, που καταξιώνει την ενασχόληση του ωρολογίου προγράμματος του Σχολείου, από Καθηγητές Θεολόγους, οι οποίοι στην πλειονοψηφία τους δεν κατέχουν μόνο ένα πτυχίο Θεολογίας, αλλά και Μεταπτυχιακό και Διδακτορικό από το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, όπου έχουμε ήδη τριακοσίους (300) Μεταπτυχιακούς και Διδακτορούχους στα έξι (6) χρόνια λειτουργίας του και από τις ιστορικές Θεολογικές Σχολές Αθηνών και Θεσσαλονίκης.

7 Η Θεολογία είναι επιστήμη αναγνωρισμένη και ενταγμένη στις Θεολογικές Σχολές των Πανεπιστημίων όλου του κόσμου. Έχει συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο: Τα βιβλικά και πατερικά κείμενα, την ιστορία της Εκκλησίας και του Πολιτισμού του Βυζαντίου, την ιστορία της Βυζαντινής Τέχνης και αρχαιολογίας, την Ποιμαντική, Ηθική και Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού, τη Βιοηθική και την Οικολογία, την Παιδαγωγική και τη Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών,

το φαινόμενο της Θρησκείας και τη μελέτη των Θρησκειών, τους Διαθρησκειακούς, Διαχριστιανικούς και Διορθόδοξους διαλόγους και τη Διάδοση του Χριστιανισμού σε ολόκληρο τον κόσμο. Συνεπώς, το μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας διαθέτει συγκεκριμένο γνωσιολογικό περιεχόμενο, το οποίο δεν αποτελεί κατηχητικό μάθημα ούτε μάθημα προπαγάνδας ή προσηλυτισμού. Το μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας έχει σαφές και διακριτό επιστημονικό αντικείμενο, γι' αυτό και ορθώς εντάσσεται στο πλαίσιο της Γενικής Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης της Κύπρου, της Ελλάδας και των Ευρωπαϊκών Χωρών. Πρόσφατα, μάλιστα, στην Ελλάδα είχαμε απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, όπου αποφασίστηκε το περιεχόμενο του μαθήματος των Θρησκευτικών να στηρίζεται στη διδασκαλία της Ορθόδοξης Θεολογίας και παράδοσης της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

8 Σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες διδάσκεται το μάθημα των Θρησκευτικών. Το μάθημα είναι υποχρεωτικό, θεωρείται ισότιμο προς όλα τα άλλα, ο βαθμός του αναγράφεται στο Απολυτήριο και λαμβάνεται υπόψη για την εξαγωγή του μέσου όρου βαθμολογίας κάθε έτους. Συγκεκριμένα, είναι υποχρεωτικό στη Γαλλία, την Αυστρία, το Βέλγιο, τη Γερμανία, τη Δανία, την Ιρλανδία, την Ισπανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, την Αγγλία, τη Νορβηγία, την Ολλανδία, την Πορτογαλία, τη Σουηδία και τη Φινλανδία. Στις Σλαβικές χώρες, του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού, το μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας διδάσκεται στη Ρωσία, Βουλγαρία, Σερβία, Ρουμανία, Πολωνία και Ουγγαρία. Σε καμιά χώρα δεν προβλέπεται απαλλαγή από το μάθημα των Θρησκευτικών για τους Ορθόδοξους μαθητές. Προαιρετικά μόνον εξαιρούνται οι μη Ορθόδοξοι μαθητές.

Το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, προτείνει στον λίαν αγαπητό Υπουργό Παιδείας κ. Πρόδρομο Προδρόμου να αναλάβει τη μελέτη και τον εκσυγχρονισμό του μαθήματος των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας, από πλευράς περιεχομένου και προγράμματος, και να προβεί στη μελέτη και αναθεώρηση του περιεχομένου των βιβλίων των Καθηγητών και των μαθητών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αδαπάνως, και χωρίς καμιά αμοιβή των Καθηγητών του. Αφού γίνει σε βάθος μελέτη, όπου κρίνει, να εισηγηθεί αναλόγως και αρμοδίως. Τέλος, θέλουμε να υπογραμμίσουμε, ότι το μάθημα των Θρησκευτικών – της Ορθόδοξης Θεολογίας είναι ό,τι πιο προοδευτικό και σύγχρονο υπάρχει για τη στήριξη του μαθητή και των θεσμών για μια σύγχρονη παιδεία και ένα σύγχρονο κράτος